

GÖETHE

La Marguerideta

ESCENES DEL «FAUST»

DRAMA EN TRES ACTES I VUIT QUADROS

TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1910

Ningú podrà reimprimir ni representar aquesta obra sense permís del traductor.

ADVERTENCIA

ADVERTENCIA

En el Faust den Goethe hi ha una part, la més viva, que s'ha fet popular per tot arreu: el drama de la Marguerideta. Però aquest drama l'hem vist, generalment, a través del convencionalisme de l'òpera, es dir, en una atmosfera musical, quasi bé sempre poc adequada, cantat en italià, desfigurat en libretti, entremig de clars de lluna i resplendors d'infern, dimonis vermells, tiples enfarinades, tenors amb colant i barret de plomes, romanzette, etc. Així es que, encara que'l public ha percebut el punyent drama umà que hi avia a dintre, l'ha percebut generalment d'una manera massa sentimental

(en el mal sentit de la paraula), massa distant de la vida.

Aquesta separació de l'art i la vida es una calamitat, i per això m'ha semblat que un drama tant fonament umà com aquest seria molt profitós fer-lo conèixer en la nostra llengua, no solament sense musica, sinó també representat com si passés avui i aquí, perquè, en realitat, passa per tot i sempre.

La Marguerideta es aquella noia menestrала que trobavem cada dia pel nostre carrer, riallera i enjogaçada amb amigues seves; que després observavem que un senyor la seguia, un senyor encara jove, però molt seriós, que anava sempre amb un altre d'antipatic, burleta, mala fatxa; que després la vèiem menos, i un dia varem trobar tota transmudada, com marcida, i varem pensar: «Alguna n'hi passa.» Després l'hem perduda de vista... o pot-ser l'hem coneguda més d'aprop a la Margarideta, i li sabem la trista istoria. O pot-ser, per un costat o altre, la tenim sobre la consciencia.

Doncs, a veure-la, a veure la vida feta art, es dir, bellament intensificada i redemptorament punyenta; a veure 'l drama pur, nu d'accidents destorbadors.

Aquest ha sigut el meu intent, i així me sembla que s'auria de fer amb totes les grans obres d'art que, contenint un fort sentit universal, han sigut naturalment presentades dintre una realitat particular: realisar-les altra vegada dintre de cada particularitat de temps i de lloc, perquè així la llur universalitat resulti sempre, i per tot arreu, viva i penetrant, i manifesti la profunda unitat de l'art i de la vida.

I aquesta es la pedra de toc del gran art.

Fixeu-vos en les obres d'Esquil, de Shakespeare o de Molière, i restareu meravellats de lo poc que aurieu de tocar d'algunes d'elles per a fer-les sentir com drames d'avui.

Corneille o Racine, Lope o Calderon, no resistirien tant bé la provatura: l'acció i el sentiment dels llurs personatges pot-ser encara s'aguantaria, però per a donar-los com a cosa

d'avui els aurieu de fer parlar d'una altra manera: el llur llenguatge està massa condicionat a una superficial moda literaria.

Encara més hi estan, no sols en el llenguatge, sinó també en l'acció i en el sentir, els personatges del teatre neo-romantic; de manera que'ls d'aquest, amb tot i aver-se produït tant a la vora vostra, si'ls poseu en contacte amb la realitat present, se'n van a miques.

Proveu de tocar-li 'l casc al Manrique d'El Trovador, o bé 'l corn a l'Ernani: ja veureu lo que passarà. Però al Prometheu, a l'Amlet, al Tartuf i al Mefistofil ja'ls podeu fer tot lo que volgueu: ells sempre queden iguals.

Aquesta mena d'eternitat de l'art gran es la que jo he provat de fer gaudir al nostre poble al presentar-li, viva en ell, la Marguerideta de Gœthe.

M'agradaria que la provatura 'm reeixís: primer, pel bé que li faria, i, després, perquè altres fossen moguts a fer millor,

obra igualment bona, aplicant-la a les grans creacions del geni artistic universal, fent-les ben catalanes, perquè això seria fer als catalans ben omes, que al cap-d'avall es a lo que tots anem.

PERSONATGES

L'ENRIC, ome fet, senyor.

EL COMPANYY, mal ome, senyor.

LA MARGUERIDETA, noia menestrala.

EN VALENTÍ, germà de la Marguerideta, soldat.

LA SENYORA MARTA, veïna de la Marguerideta.

LA LISETA, una amiga de la Marguerideta.

Gent del poble, estudiants, burgesos, senyorettes, un cego, veus interiors, chors i el Mal-esprit.

Aquesta obra va representar-se per primera vegada en el Teatre de les Arts, per la companyia del «Teatre Intim», la nit del 16 de Novembre de 1903, baix el següent repartiment:

ENRIC, senyor Cunill; EL COMPANYY, senyor Gimenez; MARGUERIDETA, senyoreta Ferrer; VALENTÍ, senyor Abizanda; SENYORA MARTA, senyora Cardaldas; LISETA, senyoreta Cazorla; EL MAL-ESPRIT, senyor Marxuach.

Director artistic: D. Adrià Gual.

ACTE PRIMER

ACTE PRIMER

QUADRO PRIMER

Es diumenge. Una plaça. Se veu passar gent.

TREBALLADOR PRIMER

Per què anem cap aquí?

TREBALLADOR SEGON

Per anar dret a les Casetes.

TREBALLADOR TERCER

Valdria més anà al molí.

TREBALLADOR SEGON

Valdria més a les Fontetes.

TREBALLADOR PRIMER

No, que hi ha massa mal camí.

TREBALLADOR TERCER

Tu cap on vas?

TREBALLADOR PRIMER

Jo allà on volgueu.

TREBALLADOR SEGON

Seguiu-me a mi: no us en penedireu.
 Trobarem noies maques i bon vi
 i diversions de tota mena.

TREBALLADOR SEGON

Cah, mestre, cah! Ja u sé on vols dî,
 que encara me'n cou l'esquena.

(Se'n van. Compareixen minyones.)

MINYONA PRIMERA

No, noia, no. Me'n vaig, que es tard.

MINYONA SEGONA

Apa, que'l trobarem a la verneda.

MINYONA PRIMERA

Sí, grans mercès! Se't posarà al costat,
 no més ballarà amb tu en el ball del prat
 i jo plantada allí com una bleada.

MINYONA SEGONA

No: m va dir que vindria acompanyat.

Deurà venî amb aquell del cap riçat.

(*Se'n van. Compareixen estudiants.*)

ESTUDIANT PRIMER

(*veient a les minyones*)

Rellamp! Quines xicotes! I van llestes!
 Tu, vine, corre, seguim-les ben d'aprop.
 No hi ha res com vi vell, tabaco fort
 i una raspa vestida de les festes.

(*Compareixen senyoretes.*)

SENYORETA PRIMERA (*pels estudiants*)

Guaita aquests joves. Qui'u diria?

Ni un se n'acosta per remei.

Podent anâ amb tant bona companyia,
 se'n van darrera del servei.

(*Se'n van. Compareixen estudiants.*)

ESTUDIANT PRIMER

No vagis tant depressa! Aquí darrera,
 veus aquestes que vénen, que vesteixen
 L'una m'agrada, la primera: [tant bé?
 s'està en el meu carré.

No caminem tant,
 i ens hi ajuntarem quan passaran.

ESTUDIANT SEGON

No, noi, no: no estic per tractes
 amb gent fina: mans rasposes

d'aver fet un bon dissabte,
al diumenge més festoses.

(*Se'n van. Compareixen burgesos.*)

BURGÉS PRIMER

D'aquest arcalde nou en sé unes quantes!
Desde que'u es no'n va poc de tivat!
I al cap d'avall, què fa per la ciutat?
Jo lo que veig que tot va pitjor que antes:
cada dia més lleis i més raons,
i cada dia més contribucions.

UN CEGO POBRE (*amb cantarella*)

Senyoreta i senyoret
que's passegen tant festius,
ginin els ulls compassius
an aquest pobre ceguet.
En 'questa santa diada,
i amb tota la companyia,
allarguin aquestes mans
perquè tots la celebrem
amb salut i alegria.

BURGÉS SEGON

A mi en dies així me plau parlar de guerres:
ara diu que allà en les terres
del Turc s'hi barallen les nacions.
Tot bevent un gotet aprop de la finestra,

i, bo i mirant els barcos, armarem gran paprò després cap a casa i prou raons. [lestra;

BURGÉS PRIMER

Sóc del mateix parer: lluny, el traüt!
Que allí 's rompen els òssos? Perquè 'i van
Ja se'n pot anar tot al botavant
mentre 'ns deixin estâ a casa amb quietut.
(*Se'n van. Compareix una vella.*)

UNA VELLA

(*a les burgesetes que s'han quedat aturades
amb altres*)

Que va bonica i que es formosa!
Faria perdre a un ome, tant se val.
No siga així tant orgullosa!
Si li convé quelcom, jo tinc lo que li cal.

BURGESETA PRIMERA

Anem, anem, que no'ns hi vegin
amb aquesta vellota aquí parlant.

BURGESETA SEGONA

Sabs? Es aquella que fa veure 'ls promesos
per la nit de Sant Joan.

BURGESETA TERCERA

A mi me'l va ensenyar dintre un got d'ai-
Era un vestit així... com militar. [gua.

Per tot on vaig miro si'l trobo,
prò encara no l'he trobat.

(*Se'n van.*)

(*D'entremig de la gent surt la Marguerideta, i l'Enric, que ve seguint-la i quan són davant de l'escena l'emprèn.*)

ENRIC

Bonica... senyoreta, si es gustosa
de que vagi amb vostè, li faré companyia.

MARGUERIDETA

Jo no'u só senyoreta... ni formosa...
i ja'i sé anar soleta a casa mia.

(*Se'n va depressa.*)

ENRIC

I que n'es de bonica, Déu del cel!
Tant recullida i tant complerta!
Jo mai he vist cosa semblant,
i al mateix temps bon xic esquerpa.

Jo crec que m'ha robat el cor.

El llavi fresc, la galta en rosa...

Encara m sembla que la veig
amb els ulls baixos fent resposta.

Que resoluta se n'ha anat!

i doblement així m'ha enamorat.

(*Arriba'l company cercant l'Enric. Aquest, desseguida que'l veu, l'agafa i el porta en*

direcció on se n'ha anat la Marguerideta, signant-la.)

Escolta: vui aquella noia.

EL COMPANYY

Quina?

ENRIC

Aquella, veus? que se'n va cap allà.

EL COMPANYY

Aquella? Ah! Sí: ve de confessar. Jo estava entafurat per allà prop del confessor i he vist com el capellà l'absolia. Me sembla que es una beneita d'aquelles que's confessen per qualsevol cosa. No farem res.

ENRIC

Anem! No passa dels quinze anys?

EL COMPANYY

Oh! I que'ns tornem fatxendes! Sembla que ja tot te siga poc i que no hi agi virtut que't pugua resistir. Vas molt depressa.

ENRIC

Bé, bé: prou lliçons, senyor mestre. En poques paraules estarem entesos. Si aquesta criatura no dorm aquesta nit en els meus braços, tu i jo ja hem acabat.

EL COMPANYY

Però, ome, pensa que no's pot fer tot lo que's vol. Me calen quinze dies, pel cap baix, no més que per a trobar una ocasió.

ENRIC

Quinze dies! Si jo tingués la calma per a una estona més, poc necessitaria a un com tu per a conquistar una noia així.

EL COMPANYY

Gairebé sembles un francès, de vanitós. Creu-me, no t'ho prenguis d'aquesta manera. Què'n treuras d'anar tant de dret a la fi? No disfrutaras de bon troç tant com si tu mateix, amb tota la traça, te vas preparant la noia al teu gust. Així 'ns ho ensenyen els llibres més vells que parlen d'aquestes coses.

ENRIC

No'm calen amargants, a mi: ja tinc prou bona gana.

EL COMPANYY

Bé, doncs: tant se val. Ara, parlant seriosament, te diré que an aquesta noia no hi arribaras així com així. A sò de tabals

no'n treuriem pas res: cal conformar-se a dur la cosa amb manya.

ENRIC

Doncs, dóna-m alguna cosa d'aquest angel de Déu, o porta-m a casa seva. Vui tocar alguna cosa que l'agi tocada: un llaç, un objecte que ella agi dut al damunt.

EL COMPANYY

Vaja: per a que vegis la meva bona voluntat per la teva pena amorosa, avui mateix te duré a dins de la seva cambra.

ENRIC

I ella 'i serà? Serà meva?

EL COMPANYY

No encara, ome, no encara! Però allí, tot sol, respirant l'aire que ella respira, entretindras l'amor amb esperances del goig que ha de venir.

ENRIC

Anem-hi, doncs.

EL COMPANYY

No encara: es massa dejorn.

ENRIC (*anant-sen*)

Ah! Cerca-m alguna cosa, algun present que jo puga deixar-li allí.

(*Se'n va.*)

EL COMPANYY (*sol*)

Un present! Ah! Molt bé! Es la gran manera. Ja'n conec, jo, de bells indrets ont hi han amagats antics tresors. Bah! Anem-hi a donar un cop d'ull.

QUADRO SEGON

Una cambra rica i neta. Es al cap-vespre.

MARGUERIDETA

(*lligant-se 'ls cabells*)

No sé què donaria per saber qui era aquell senyor.

Semblava molt com cal.

Feia cara d'esser de casa noble, sinó tampoc s'auria atrevit tant.

(*Se'n va. Compareixen l'Enric i el Company.*)

EL COMPANYY

Entrem a poc a poc. Ja som a dins.

ENRIC (*després d'una pausa*)
Deixa-m estar sol ara, si't plau.

EL COMPANYY (*mirant entorn*)
Quina noia més neta i endreçada!
(*Se'n va.*)

ENRIC (*contemplant-ho tot*)
Jo't saludo, suau claror!
Cambra santa, Déu te guard!
Pren-me 'l cor, pena d'amor,
que't nodreixes d'esperar.
Tot respira quietut
i un bon ordre alegrador.
Oh estretura, ets beatitut!
Oh pobresa, ets abundor!
(*Se deixa anar en una cadira de braços de
cuiro que hi ha al costat del llit.*)
Tu, que amb els braços oberts,
has rebut tantes vegades,
en llurs dols i en llurs plaers,
les generacions passades:
sembla-m veure-t triomfal
en els dies més ditxosos
com un trono paternal
tot voltat de nins xamosos.
L'amor meu, al dematí
de Nadal, en rosa al llavi,

a besar venia aquí
les marcides mans de l'avi.
Oh donzella! el teu esprit
omple tota aquesta estada:
el trespol nèt i polit,
i la taula ben parada,
parlen prou de com ets tu
i de tes mans fan memoria.
Mans divines! Saben dû
a un pobre recó una gloria.

(Aixeca una cortina del llit.)

I aquí, dolça esgarrifança!,
aquí has performat, Natura,
entre somnis de gaubança,
l'angelical criatura.
Aquí l'escalfor de vida
covada en el tendre pit
amb puresa s'ha expandit,
fent-la dòna amorosida.
Més, a tu, què t'ha portat,
miserable, a 'quest sant clos?
Què hi cercaves? Ja commòs
tot el cor se t'ha mudat.
Quin encís me fa insegur?
Jo he vingut pel goig carnal,
i ara, en comptes de cercâ-l,
m'ensomnia un amor pur.
Si ella entrés en 'quest moment,
com me n'avergonyiria!

Al seductor trobaria
agenollat umilment.

(*Entra 'l Company.*)

EL COMPANYY

Depressa, que baixa ella!

ENRIC

Anem, anem: no vui tornar mai més.

EL COMPANYY

Aquí tens la capsa. I que pesa! Posa-li dintre l'armari. T'asseguro que no sabrà lo que li passa. Les cosetes que hi ha aquí dintre seran posades a bon guany. Per les criatures no hi ha com joguines.

ENRIC

La veritat, no sé què fer...

EL COMPANYY

I ara? Que pot-ser te la vols quedar? Si la dónes per aquest costat, valdria més que aprofitessim el temps d'altra manera i no'm fessis fer treball en va. No m'ho pensava que't decantessis a l'avaricia. Au, depressa! Anem! Jo m'escarrasso com un desesperat per a posar-te la noia a punt de carmetlo, i tu't quedes aquí encantat com

si anessis a entrar a l'aula per a aver-te-les
amb la fisica i la metafisica en persona.
Apa, anem!

(*Se'n van.*)

MARGUERIDETA (*entrant amb llum*)

Quina escalfor i quin baf més extrany!

(*Obre la finestra.*)

I a fòra no fa gens de xafagor.

Ai! Ja voldria que fos aquí la mare.

Me trobo tota no sé com,

i tinc esgarrifances... Valga-m Déu!

I que poruga i que ximpleta sóc!

(*Comença a despullar-se taral·lejant una
cançó, La filla del marxant, per exem-
ple, i obre l'armari per a desar-hi la roba
i veu la capsà.*)

Ai, ai! Quina capseta més bonica!

Jo estic ben certa que he tancat, a fe!

Això sembla un miracle.

I a dins què'i deu aver?

Potsê algú l'ha portada per penyora

a la mare, que li aurà deixat dinês.

Mira, aquí hi ha la claueta.

La vaig a obrir: no hi puc fer més.

(*L'obre.*)

Mare de Déu! I què es això?

Jo en ma vida no he vist res de semblant.

Un adreç, que ni la més gran senyora

el duria millor, ni pot-ser tant!

Ai! Aquest collaret! Com m'aniria?

Prò tot això, de qui deu ser?

Si aquestes arracades fossin meves!

(S'ho va posant i's mira al mirall.)

Ja semblo tota una altra: m'estan bé!

Tant se val! Ja'n pots ser de jove i maca!

ningú't dirà: «Què i fas aquí?»

T'alaben com si'ls fessis llastima.

L'or ho es tot: vet-ho-aquí.

Ai, Senyor! Pobreta de mí!

FI DE L'ACTE PRIMER

ACTE SEGON

ACTE SEGON

QUADRO TERCER

A casa la senyora Marta

MARTA

Déu me'l perdoni an aquell ome;
lo que es amb mi no s'ha portat gens bé:
se'n va pel món tot trico-trico
i'm deixa com qui diu en el pallê.
I jo no li avia pas dat un què dir.
Si molt convé ja es mort...
Al menos tingués l'òbit...
Déu meu, Déu meu, quin desconort!
(Entra la Marguerideta.)

MARGUERIDETA

Senyora Marta.

MARTA

Hola, Marguerideta! Què vols?

MARGUERIDETA

Ai! Miri: vinc que'm tremolen les cames. He tornat a trobar una capsa amb un adreç, a l'armari; i aquesta es de fusta de cedre; i les joies són magnifiques, molt més precioses que les primeres.

MARTA

No'n digues res a ta mare: altra vegada 'u portaria tot al confés.

MARGUERIDETA (*ensenyant-les*)

Miri-m això! Miri-m això!

MARTA

Alça noia! Ja't dic jo que ets afortunada!
(*Li va posant les joies.*)

MARGUERIDETA

Però, vès, no poder-se presentar així pels carrers ni a missa!

MARTA

Mira: vine sovint aquí a casa. An aquí, d'amagat, t'ho pots posar i't passeges per

davant del mirall, i ens hi recrearem totes dugues. Després, que ve una ocasió, que ve una festa? De mica en mica la gent t'ho va veient: un dia'l collaret, un altre dia les arracades... I a ta mare... se li conta qual-sevol istoria.

MARGUERIDETA

Però, qui me les deu portar aquestes capsas a mi? Això es molt estrany! (*Truquen.*) Reina! Si fos la mare!

MARTA (*mirant per la reixa*)

No, no: es un senyor que no'l conec. Entri, entri.

(*El Company entra, i, quan ha dit «amb permís», fa un pas endarrera respectuosament, com adonant-se de la Marguerideta.*)

EL COMPANYY

Amb permís... Però... perdonin. Me sabrien dir la senyora Marta Espasí?

MARTA

Servidora. Què se li ofereix?

EL COMPANYY (*en veu baixa*)

Ara ja la conec. Ja tornaré a la

tarda, perquè veig que té una visita de compliment. Dissimulin la llibertat que m'he pres.

MARTA (*a la Marguerideta*)

Filla, afigura-t! El senyor te pren per una senyoreta de molt compliment.

MARGUERIDETA

Ai! No, senyor, no: es favor que vostè m'fa. Soc una pobra. Lo que duc al damunt (*per les joies*) no es meu.

EL COMPANYY

Oh! No'u deia sols per l'adreç, sinó per l'aire, per la mirada... Però si'm permeten continuar aquí, de bona gana.

MARTA

Si. Digui, digui: què'l porta?

EL COMPANYY

Voldria portar coses millors. Confio que no me'n voldrà mal... No'i tinc cap culpa... però... el seu marit es mort, i va encarregar-me expressions per a vostè.

MARTA

Què diu ara! Es mort? Ai! El meu fill!

Reina Santíssima! Es mort! Ai! Pobret! Ai!
No sé què tinc!

MARGUERIDETA

Senyora Marta, per Déu, no's desesperi!

EL COMPANYY

Escolti: li diré lo que va passar.

MARTA

Mai més de la vida posaré estimació a ningú! Si tot es per més trastorns que cuiden a matar!

EL COMPANYY

De l'alegria al dolor, del dolor a l'alegria: ja se sab.

MARTA

Conti, conti la fi que va fer.

EL COMPANYY

Es enterrat a Padua, prop de Sant Antoni, i en terra ben beneïda: allí té repòs etern... i fresc.

MARTA

I no li va encarregar res per a mi?

EL COMPANYY

Ah! Sí: una cosa molt important: que li faci cantar trescentes misses. Altrament, no va donar-me res.

MARTA

Com? Ni un record, ni una petita joia, que fins el més miserable porta sempre en el sac de camí, guardant-ho per una memòria encara que agi de captar, ni que fos morir-se de fam?

EL COMPANYY

Me sab molt de greu. Lo cert es que ell no'ls llençava pas, els diners. Però va arrepentir-se de totes les seves culpes. I encara, més que això, se queixava de la seva mala sort.

MARGUERIDETA

Ai! Senyor! Que hi agi d'aver omens tant desgraciats! També li faré dir unes quantes misses.

EL COMPANYY

(a la Marguerideta)

I vostè no pot tenir gaire lluny el casarse, amb les seves qualitats...

MARGUERIDETA

Oh! No i vaig pas depressa: tinc molt temps per davant.

EL COMPANYY

I bé! Si no un marit, al menos un galant.

MARGUERIDETA

Això no s'acostuma aquí, i no està pas bé.

EL COMPANYY

Tant si està bé com no, també podria ser.

MARTA

Conti, conti...

EL COMPANYY

Doncs, sí: vaig ser al costat del seu llit de mort. No's pot dir que fos un femer, però, vaja, palla mig podrida, sí. Això sí: va morir com un bon cristià, i deia que encara's mereixia pitjor. «Ai!— deia.— Mai me'n penediré prou, d'aver deixat el meu ofici i la muller! Això, aquest pensament, es lo que'm mata! Tant-de-bo que ella m'ho perdoni en aquesta vida!»

MARTA (*plorant*)

Ai! Senyor! Pobret! Temps ha que l'hi avia perdonat.

EL COMPANYY

«Però, perxò, Déu ho sab, — deia, — que més culpa 'n va tenir ella que no pas jo.»

MARTA

Mentider! On s'es vist dir aquestes mentides al peu de la fossa?

EL COMPANYY

Bé: jo'm penso que desvariejava una mica: com que estava ja a les ultimes! Ja les conec un bon xic aquestes coses. «Vos asseguro, — me deia, — que no'm faltava distracció. De primer, vinguen criatures, i després vinga pa per a les criatures; i quan dic pa vui dir tot lo altre. I encara 'l meu bocí l'agués pogut menjar en pau i tranquil·litat!»

MARTA

Però ¿com pot ser que no tingúes present tanta fidelitat, tanta estimació i lo que he patit per ell de nit i de dia?

EL COMPANYY

Oh! Ja i pensava, ja. Deia: «Quan vaig sortir de Malta, m'encomanava a Déu de tot cor per la dòna i els petits. I Déu va escoltar-me, perquè varem fer presa d'una nau turca que portava un tresor del gran Sultà. Allavors sí que varem tenir bona paga! Jo, naturalment, vaig cobrar la part que'm corresponia...»

MARTA

Ah! Si? Ont es? Que'u va enterrar, potser?

EL COMPANYY

Cah! Qui sab ont para! Sembla que un dia que'l difunt se passejava per Nàpols, una damisela se'l va fer seu, i se'l va estimar tant i en tanta de manera, que, pobre ome, fins a la mort va ressentir-sen.

MARTA

Ai! El poca pena! Lladre dels seus fills! Ni la miseria ni la necessitat el van poder deturar en la mala vida?

EL COMPANYY

Ja'u veu: justament d'això va morir. Ara, si jo'm trobés en el lloc de vostè, el plo-

raria cosa d'un anyet, i entretant m'aniria buscant una altra conveniència.

MARTA

Ai! No, no'n trobaria pas cap més al món com ell. Es cert que era un xic tarambana, però, vaja, bon minyó; i si no aguéss sigut per aquella afició a corre-la sempre, i a les dònès, i a la beguda i el jòc maleit!...

EL COMPANYY

I bé! Tant se val! L'un avia de pendre paciència per l'altre: això ja se sab. Li asseguro que, amb aquests mateixos tractes, encara li donaria l'anell de nuvia jo a vostè.

MARTA (*salamera*)

Vagi, vagi! Que està de broma!

EL COMPANYY (*apart*)

Sí: valdrà més que me'n vagi a temps, sinó aquesta es capaç de pendre pel mot al dimoni en persona que fos. (*A la Marguerideta.*) Com va aquest cor?

MARGUERIDETA

Ai, ai! Què vol dir?

EL COMPANY (*apart*)

Quina criatura més ignocenta! (*En veu alta.*) Senyores, passin-ho bé.

MARTA

Escolti, escolti: que no'm podria proporcionar un certificat especificant com el meu pobre marit es mort i enterrat, aont i quan? Sab? a mi sempre m'ha agradat tenir les coses ben arreglades... Si al menos veiés la noticia en algun diari...

EL COMPANY

Molt bé, molt bé, senyora: no'n passi ansia. Amb dos testimonis se li justificarà tot. Justament vaig amb un company, una persona molt distingida, i compareixerem tots dos davant del jutge. Ja'l portaré aquí primer.

MARTA

Sí, faci 'l favor.

EL COMPANY

La senyoreta també 'i serà? Com die, es una galant persona: ha viatjat molt, i es molt complimentós amb les senyoretetes.

MARGUERIDETA

Ai! No sé: tota 'm sofocaria.

EL COMPANYY

Oh! Vostè no s'ha de sofocar ni davant del rei que fos.

MARTA

Bé, vaja: avui cap al tard els esperarem en el meu jardinet d'aquí darrera la casa.

QUADRO QUART

Jardí a casa de la senyora Marta. A un costat, una glorieta amb porta.

MARGUERIDETA

(de bracet amb l'Enric)

Bé prou que·u veig: vostè s'abaixa a mi per a fer-me favor: n'estic confosa. Perxò ·l que va pel món ja·u sol fê així: acontentar-se amb poca cosa. Més a fe que a un senyor tant instruit el meu tracte ha de dar-li poc dalit.

ENRIC

Val més un esguard teu, una paraula, que tota la saviesa d'aquest món.

(Li besa la mà.)

MARGUERIDETA

Ai! No'm besi les mans. No veu que són massa rustegues per a vostè besar-les? A casa jo'u faig tot: hi ha una feinada! La mare es molt mirada.

(Desapareixen.)

MARTA (al Company)

I vostè sempre viatjant.

EL COMPANYY

Ai! No me'n parli! Sempre aquesta obligació! Ditxós negoci! I a fe que dol de vegades aver-sen d'anar de certs indrets! Però, no hi ha remei: no podem parar enlloc.

MARTA

Això de córrer món d'aquí i d'allà, ja ha d'anar bé mentres un es jove; però quan se van posant anys, veure-s conco i tot sol marxant cap a la fossa, la veritat, no crec que pugui fer goig a ningú.

EL COMPANYY

Cregui que m'ho veig venir, i m'espanta.

MARTA

Això rai! Sangri-s en salut.

(Desapareixen.)

MARGUERIDETA (*a l'Enric*)

En tot se li coneix bona criança:
pro ha de dar-li més plaer
parlà amb amics savis com vostè.

ENRIC

No·u creguis, criatura: quina farsa
tot això del saber!

MARGUERIDETA

Vol dir?

ENRIC

La senzillesa i l'ignocencia
són, ho pots creure, un tresor tal,
que sols qui l'ha perdut sab lo que val.
L'umilitat, la petitesa,
es lo millor de la naturalesa.

MARGUERIDETA

Vostè pensarà en mi, allò, un moment,
pro jo en vostè, ja·m vagarà pensar-hi.

ENRIC

Que estas molt sola a casa?

MARGUERIDETA

El trast nostre no es pas cap matament;
però, amb tot, cal estar-hi.

No tenim pas minyona: nosaltres ens cuidesprés, cusí, escombrar [nem;
i anâ a plaça... i tot, ja pot pensar.
La mare, no'n parlem:
no sab parâ un moment...
I si volgués, no's pensi, ja'ns podriem estar
d'anar tant escarrassades:
el pare ns va deixâ un bon passament,
i més de quatre llueixen
que no estan pas tant ben acomodades.
Aquí a fòra ciutat
tenim una caseta amb un jardí...
Encara abans hi avia més tragi;
pro ara mon germà es a soldat;
la meva germaneta va morí,
i era jo la que sempre me n'avia cuidat.
Bé me'n dava de feina! Pro, me l'estimava
que'u feia tot amb una alegria! [tant,
Ai! Era més bufona!

ENRIC

Sí es que't pareixia,
devia semblâ un angel.

MARGUERIDETA

Com li deia, jo'm cuidava d'ella, i
m'estimava! Quan va néixer, ja'l pare avia
mort. La mare va quedar amb la salut tant
perduda que li va costar molt de refer-se.

Que es cas de criar-se la criatura! Qui la va criar vaig ser jo, amb llet i aigua. Era com si fos una criatura meva. La duia a braç, la tenia a la falda... Pernejava! Se va fer d'allò més maca i grossa.

ENRIC

Oh! Quin goig més pur el teu!

MARGUERIDETA

Oh! Ja'm donava mal temps, devegades. Tenia 'l breçol al costat del meu llit. Encara no's movia que jo ja'm despertava, i allavors, o donar-li beure, o posar-me-la al braç; i, si ni així volia callar, avia d'alçar-me i passejar-la fins que s'adormia. I per això, l'endemà, de bon matí, apa, lleva-t, i cap a rentar; després, a plaça, i a encendre 'l foc, i endavant; i l'endemà lo mateix. Oh! Ja li asseguro que no tot eren glories. Però tant se val: així 'l menjar sab millor, oi?... i quan se reposa 's reposa d'un gust!

(*Desapareixen.*)

MARTA (*al Company*)

Després, un conco fa de mal portar: els treballs són per a la pobra que l'arplega.

EL COMPANYY

Una com vostè m caldria per a dur-me a camí.

MARTA

Vol dir que encara no ha trobat res que li convingués? No n'hi ha agut cap que l'agi fletxat encara?

EL COMPANYY

Es allò que's diu: «Casa propria i dòna com cal, es el tresor que més val.»

MARTA

Bé: vui dir si no l'han festejat mai.

EL COMPANYY

Ah! Per tot he sigut ben rebut.

MARTA

Però, allò, relacions formals...

EL COMPANYY

Oh! S'ha d'anar molt amb compte amb les dònes.

MARTA

Vostè no m'entén.

EL COMPANYY

Sí que'm sab greu; però, vaja, lo que entenc es que vostè es molt amable.

(Desapareixen.)

ENRIC *(a la Marguerideta)*

I tu m'has conegut tot desseguida així que he entrat?

MARGUERIDETA

Que no'u ha vist com he abaixat els ulls d'averkonyida?

ENRIC

I ja m'has perdonat l'atreviment d'aver vingut, impertinent, a empendre-t quan sorties de l'iglesia?

MARGUERIDETA

Ai! No me'n parli.
Mai m'avía passat cosa semblant; perquè jo no he donat pas un que di.
Perxò pensava: què aurà vist en mi?
per qui m'ha pres per a atrevir-se a tant?
Pro a vostè no sabia dar-li culpa:
me semblava tenir-la tota jo
de no aver-li respost un xic pitjô.

ENRIC

Que ets dolça, criatura!

MARGUERIDETA

Ah! Veiam.

(*Cull una margueridoia i comença a arrencar fulles, mormurant.*)

ENRIC

Què vols? Vas a fê un ram?

MARGUERIDETA

Cah, una ximpleria!

ENRIC

Pro què es?

MARGUERIDETA

Res: se'n riuria.

ENRIC

Diga-u alt: què vols di?

MARGUERIDETA

M'estima... no m'estima...

ENRIC

Ai! Angel, serafí!

MARGUERIDETA

M'estima... no m'estima... Sí... no... sí...
 (Amb esclat d'alegria.)

ENRIC

Sí, criatura, sí, que la florida
 paraula sia com dita d'un déu.
 T'estima! Ho sents ben bé dintre 'l cor teu?
 Sabs tot lo que vol dir?
 Doncs, sí: t'estima!

MARGUERIDETA (*pantejant*)

Ai! Això es massa!

ENRIC

No tremolis: deixa
 que l'esguard i l'estreta de mà't diguen
 tot lo que d'altre modo no's pot di.
 Abandona-t sens pô a la gran delicia
 eterna del sentî;
 eterna, que la fi fóra terrible.
 Oh! No! Mai fi, mai fi!

(*La Marguerideta estreny la mà de l'En-
 ric, se'n desfà, i fuig corrents. Ell queda
 un moment pensatiu, i després la segueix.
 Entren la Marta i el Company.*)

MARTA

Gairebé ja es vespre.

EL COMPANYY

Sí, i hem de marxar.

MARTA

Jo ja'ls diria que's quedessin, però es una pena aquest veinat. Sembla que la gent no tinga res més que fer que tafanejar lo que passa a casa dels altres. I una ja pot fer lo que vulga: sempre ha d'esser retallada... Ah! I els dos colomets on són?

EL COMPANYY

Ja han pres el vol enllà. Que'n són d'aixerits!

MARTA

Sembla que ell s'aficiona an ella.

EL COMPANYY

I ella an ell: així va'l món.
(*La Marguerideta entra corrents, se fica en la glorieta i tanca, posant-se un dit als llavis, mirant pel reixat.*)

MARGUERIDETA

Ja ve.

ENRIC (*entrant-hi*)

Dolenta! Què't pensaves? Ja't tinc. Té!
(*Li ja un petó.*)

MARGUERIDETA

(agafant-s'hi i besant-lo)

Ai! Tu! Que t'estimo!

(El Company truca a la porta.)

ENRIC

(donant un cop de peu a terra)

Qui hi ha?

EL COMPANYY

Amic...

ENRIC

Animal!

EL COMPANYY

Es hora d'anar-sen.

MARTA

Sí: mirin que es tard.

ENRIC *(a la Marguerideta)*

Vol que l'acompanyi?

MARGUERIDETA

Oh! No sé.. la mare... Passi-u bé.

ENRIC

Doncs me'n vaig. Passi-u bé.

MARTA (*acompanyant-los*)

Estiguen bonets.

MARGUERIDETA (*a l'Enric*)

A més veure. (*Sola.*)

Ai, Déu meu! Déu meu, quin ome!

Me té tota avergonyida,

A tot li aig de dir que sí.

Soc més tonta i encongida!

Jo no sé què hi troba en mi!

QUADRO CINQUÉ

Un recó de jardí. L'Enric i la Marguerideta asseguts en un banc.

MARGUERIDETA

Digues, Enric.

ENRIC

Què vols?

MARGUERIDETA

Ja tens religió?

De molt bon natural sí que m'ho sembles,
però devot no gaire. Oi que no?

ENRIC

Mira: això deixa-u corre, criatura:
ja'n pots estar segura
de que per tu soc bo.
Permor de tu daria fins la vida,
i, en quant a lo demés,
no vui treure a ningú la fe sentida.

MARGUERIDETA

No n'hi ha prou d'això: cal creure, a més.

ENRIC

Cal, dius?

MARGUERIDETA

Ai! Sí! Si jo podia...
Tu no veneres gaire ·ls sacraments.

ENRIC

Sí que ·ls venero.

MARGUERIDETA

Però no ·ls desitges.
A missa, a confessar, no ·i vas pas gens.
Ja creus en Déu?

ENRIC

Oh! Dolça! Qui pot dir-ho,
«jo crec en Déu»? D'això ves preguntant

als sacerdots i als savis i't semblarà una
lo que uns i altres te contestaran. [burla

MARGUERIDETA (*esgarrijada*)

Es dir, doncs, que no'i creus?

ENRIC

No'm mal entengues,

cara bonica.

Qui'n sab l'essència?

Qui en consciència
pot dir: «jo hi crec»?

Qui'l sentiria

i gosaria

a dir: «No'i crec»?

El qui tot ho abraça

i'u conté en un feix,

¿no'ns abraçaria

i no'ns contindria

a tu i a mi i a sí mateix?

No veus amunt el cel arrodonir-se?

No sents la terra que ferma i quieta està?

No veus alçar-se eternes les estrelles,
que'ns miren amb amor enllà d'enllà?

No's fon en ma mirada ta mirada?

No sents del cor al cap un remolí?

No sents corre un misteri,

visible i invisible, de tu a mi?

Doncs, omple-ten el cor, d'aquest misteri,

i, al negar-s'hi de goig el sentit teu,
anomena-l com vulgues:
anomena-l amor, delícia, Déu!
Això de nom no'n té: tot es sentir-ho.
Un nom! Soroll i fum
que enterboleix del cel l'ardenta llum!

MARGUERIDETA

Es molt bonic; m'agrada, tot això;
gairebé lo mateix diu el rectò,
pro no ben bé d'igual manera.

ENRIC

Ho diuen, sia allà on sia,
tots els cors a davant la llum del dia,
i cadascú al seu modo.
Doncs, per què no aig de dir-ho jo en el
[meu?

MARGUERIDETA

Del modo que'u has dit, ja pot passâ;
però no sé què i trobo, no ets pas bon
[cristià.

ENRIC

Filla!

MARGUERIDETA

Mira, vui dir-t'ho: me sab un greu
de veure-t amb tant mala companyia!

ENRIC

Què vols dir?

MARGUERIDETA

Aquest ome que va amb tu
no'l puc veure: li'n tinc, d'avorrició!
Mai a la vida, mai, res ni ningú
se m'ha clavat al cor com una espina
com aquest mala fatxa.

ENRIC

Anem, no tinguis por.

MARGUERIDETA

No hi puc fer més: tota m regira.
A fe que jo amb tot-om sóc avinenta;
pro així com a tu sempre t miraria,
tot seguit que aquest ome se m presenta
agafo una pô extranya: jo diria
que es un mal ome. Si no, Déu me perdó.

ENRIC

Mira: hi ha d'aver gent de tota mena.

MARGUERIDETA

Pro un ome aixís aprop, me faria una pena!
Entra amb aquell posat com si's rigués de
com si tot li fes malícia. [tot,
Se li veu que no posa amor a re:

ho porta escrit al front! Tanta delícia
 com sento en els teus braços, que m'hi trobo
 tant lliure i tant abandonada... [tant bé,
 quan ell es al davant, sembla que estic
 [lligada.

ENRIC

Ai, angel, com endevines...

MARGUERIDETA

Quan ell se n'entra aquí
 me sembla tot seguit que no t'estimo.
 I, mira si es extrany, no podria pas dir
 ni un pare-nostre: el cor se m'enxiqueix....
 Ane tu deu passar-te lo mateix.

ENRIC

Vaja: li tens antipatia.

MARGUERIDETA (*alçant-se*)

Me n'aig d'anar.

ENRIC

Doncs, digues: quan podria
 passar una ora amb repòs als braços teus,
 estrenye-t al meu pit, fondre les ànimes?

MARGUERIDETA

Si dormís sola, rai! aquesta nit
 deixaria la porta sense balda;

pro la mare té'l sòn prim,
i, si mentre ets amb mi'ns compareixia,
Déu meu! jo'm moriria!

ENRIC

Mira, angel meu: doncs ja'u arreglarem.
Veus aquesta ampolleta?

(La treu.)

Tira-n tres gotes al got en que ella beu
i s'adormirà fort.

MARGUERIDETA

Per l'amor teu,
de tot dic sí. Pro no li farà mal,
a la mare, la beguda?

ENRIC

Ja no te la daria, criatura!

MARGUERIDETA

Ai! Enric! quan te veig, no sé com es
que'm fas fer desseguida lo que vols:
he fet ja tant, que ni tant sols
sé lo que puga fer més.

(Se'n va. Entra 'l Company.)

EL COMPANYY

Ja se n'ha anat l'anyellet?

ENRIC

Ja'ns has tornat a espiair?

EL COMPANYY

Deixa-u córrer. Lo que sé es que al senyor doctor l'han examinat de doctrina. Suposo que l'auran aprovat, eh? Ja saben lo que'ls convé, ja, les nenes: així, si'l noi es bon minyó i bon cristià a l'antiga, estarà avesat a ser umil i en farem lo que voldrem.

ENRIC

Cinic! Ets incapaç de comprendre com aquesta ànima amorosa i creient, penetrada de que sols la seva fe es la que salva, s'en-gunia no més de pensar en veure perdut aquell que ella estima.

EL COMPANYY

Molt bé, molt bé! Ja veig que has posat seny. Ets un bon casador: estas a punt de carmel-lo per a que una noia t faci seguir pel cap del nas.

ENRIC

Ets baix i burleta com un mal-esprit.

EL COMPANYY

I sembla que es molt fisonomista, ella.

(*Escarnint-la.*) Quan jo sóc al davant se troba tota no sab com. Ho coneix que sóc un ser extrany, fins pot-ser un dimoni... És dir que aquesta nit...?

ENRIC

Què n'has de fer, tu?

EL COMPANYY

Noi, mira: per la part que'm correspon...

FI DE L'ACTE SEGON

ACTE TERCER

ACTE TERCER

QUADRO SISÈ

Placeta davant de la casa de la Marguerideta. Una iglesia al fons. Una capelleta de la Mare de Déu dels Dolors a un costat. Una font al mig. Es cap al tard. Surt la Marguerideta amb un canti i un pom de flors, que va a posar a la capella, i encén la llantia que penja al davant, fent a la Mare de Déu aquesta oració:

MARGUERIDETA

Mare de Déu dels Dolors
gireu vers el dolor meu
l'esguard misericordiós.
L'espasa al cor, adolorida,
mireu amunt vers vostre fill sèns vida;
mireu el Pare, i vostre pit sospira,
amb els dolors del fill, vostres dolors.

El dolor que'm consum el moll dels òssos,
qui 'l sentirà?

La pena greu del cor meu
que panteja i que tremola,
no més vós me la sabeu,
vós tota sola

El pit, aquí, sense parâ,
quin mal, quin mal, quin mal que'm fa!
I així que'm trobo sola
el cor se'm desfà:

plorar, plorar i sempre plorâ.

Avui, al començâ 'l dia,
quan eixes flors vos collia
dels testos del meu balcó,
les he arrosat amb mon plô.
Quan el sol tot just entrava
i la cambra m'ha aclarit,
ja m'ha trobat que plorava
asseguda en el meu llit.

Sieu mon aconort,
salveu-me de vergonya i de la mort!
Mare de Déu dels Dolors,
gireu vers el dolor meu
l'esguard misericordiós.

*(Se'n va cap a la font amb el cant i se
troba amb la Liseta, que també 'i va.)*

LISETA

Que no'u sabs de la Cinteta?

MARGUERIDETA

No vaig enlloc. Què ha passat?

LISETA

Avui m'ho ha dit la Roseta.
Noia, a l'ultim, s'ha cegat.
Ja li ha sortit a la cara
tant fê ·l maco amb els senyôs.

MARGUERIDETA

Bé, què?

LISETA (*amb misteri*)

No res, filla: que ara
quan menja, menja per dos.

(*La Marguerideta amaga ·l cap entre les
mans.*)

Ja ·u té ara tant festeig,
sempre penjada del braç
i tot lo dia a passeig,
i a ballar i a fer brenâs.
Per tot la més obsequiada...
Ella pastes i vi bo...
N'anava d'estarrufada!
«Fugiu! No n'hi ha cap com jo!»
Quina es la noia que gosa
admetre d'un pervingut...
i petons i tanta cosa...?
Que·u busqui ara ·l que ha perdut!

MARGUERIDETA

Pobra!

LISETA

La pots planye, a fe!

Mentres una 's consumia
no podent baixâ al carrê,
que la mare no'u volia,
ella i el galant minyó,
a les fosques assentats,
no se'ls feia mai tard, no!
Ja estaven ben regalats!
Doncs, ala! Ara que's rebaixi,
que pagui la penitencia
i que prengui paciència.

MARGUERIDETA

Qui sab! Pot-ser que ell s'hi casi.

LISETA

Tonto fóra! Un d'aixerit
lo que busca es diversió.
Qui sab on para! Ha fugit.

MARGUERIDETA

Doncs es una mala acció.

LISETA

Ni que tornés, ja està llesta:
els minyons se'n burlaran

i les noies li extendran
palla sota la finestra.

(*Se'n va.*)

MARGUERIDETA (*sola*)

De pensar que jo abans fos la primera
de malparlà una noia esgarriada,
i de pensar que no tenia prou boca
per anà aponderant la culpa d'altra,
que trobava tant negra, i l'ennegria,
i no'm semblava mai prou negra encara!
Me'n feia creus com d'un pecat molt gros,
i que ara aquest pecat jo'l tingui al còs!
I que lo que m'ha dut a tal pecat
agi sigut tant dolç, tant estimat!

(*Se fica a casa. Arriba en Valentí, que
va vestit de soldat.*)

VALENTÍ

En altre temps, amb els companys, de
colzes sobre la taula, cadascú per alabar-se
començava a retreure la nata i flor de les
noies i les anavem aponderant, remullant
cada alabança amb un got de vi... Jo'ls dei-
xava dir i'm gratava tranquilament la bar-
ba fent la mitja rialla; i quan ja aviem
acabat, que no teniem més per alabar,
allavors jo agafava 'l got ben ple i deia:
«Bé: cadascú en son lloc; però ¿on me'n

direu una com la Marguerideta, ni que de molt s'hi acosti, a ma germana?» I desseguida, cling! cling! els vasos. «Té raó: es la perla de les noies», deien uns; i els altres, que tant avien alabat, se quedaven muts sense saber què dir. I ara... n'hi ha per arrancar-se 'ls cabells i tirar-se de cap per les parets... qualsevol perdut pot afrontar-me no més arrufant el nas, o amb parlar de mofeta... Aig d'anar per tot arreu esporuguit com un mal pagador, suant d'engunia per cada cosa que's diu davant meu, encara que siga per casualitat. I valdament m'hi abraonés i aixafés els que m'ofenen, no poder-los dir: «Mentiders!» Qui ve per aquí com de traïdor? Ah! Crec que són aquell parell. Si es ell, me li tiro al damunt, i lo que es d'aquí no'n surt viu.

*(S'amaga darrera la porta de casa seva.
S'ha fet nit. Vénen l'Enric i el Company.)*

ENRIC

¿Veus aquesta llumeneta
de la llantia, aquí davant
cremar sempre vacilant,
trista, feble i inquieta,
i com creix al seu voltant
invasora la foscor?

Tal fa nit dintre'l meu cor.

EL COMPANY

Bah, bah! Distreu-ten, d'això.

Mira: ja que fa tant bo

i el cel es tot estrellat,

vaig a cantâ una cançó

molt moral i ben parlada

per la teva enamorada.

(Comença a puntejar la guitarra. Surt en Valentí.)

VALENTÍ

Què i busques per aquí, galifardeu de mala estrugancia? Ira de Déu! Al botavant l'instrument i el qui 'l toca!

(Arrenca l'arma que duu a la cintura i dona un cop a la guitarra, tirant-la per aquí en enllà.)

EL COMPANY

Adéu, guitarra! Passa-n aigua!

VALENTÍ

Ara 't badaré 'l cap a tu.

(L'embesteix amb l'arma. El Company agafa 'l bastó que porta l'Enric i para 'ls cops.)

EL COMPANY

Apa, senyor doctor, que ara es ora.

Aferra-t a mi i deixa-m fer. Treu l'eina i tira, que jo paro.

VALENTÍ

Para aquesta.

EL COMPANYY

Vaia!

VALENTÍ

I aquesta.

EL COMPANYY

També.

VALENTÍ

Això sembla art del dimoni. No sé què hi tinc a la mà.

EL COMPANYY (*a l'Enric*)

Tira, ara.

(*L'Enric, que ha tret una pistola, tira an en Valentí.*)

VALENTÍ

Ai!

(*Cau a terra.*)

EL COMPANYY

Vaja: ja tenim la fera domesticada.

Però, ara, depressa: piquem d'aquí, sinó ja'u sentiras quin xivarri desseguida! Aver-me-les amb la policia, encara; però amb el jutge del crim, ecs!

(*Fugen.*)

MARTA (*desde la finestra*)

Assistencia! Assistencia!

MARGUERIDETA (*desde la finestra*)

Porteu llums!

MARTA

Hi ha baralles!

(*Va acudint gent.*)

UN DE LA GENT

Mireu: aquí ja n'hi ha un d'extès.

MARTA (*que ha baixat*)

I on són el altres? Que han fugit?

MARGUERIDETA (*també a baix*)

Qui es aquest que hi ha a terra?

UN DE LA GENT

Sí, vès, el fill de ta mare.

MARGUERIDETA

Reina Santíssima!

VALENTÍ

Me moro: veus-ho aquí; dit i fet... Què fan allí les dònnes grinyolant? Veniu aquí... (*Tots el volten.*) Escolta, Marguerideta: tu encara ets jove, i no'n sabs prou de fer les coses ben fetes. Mira: si vols que t'ho digui, ja que t'has posat a fer de bagassa, siga-u del tot, dòna!

MARGUERIDETA

Valentí! Déu meu! Per què m'ho dius, això?

VALENTÍ

Deixa-t de Déus meus! No 'i facis bromes amb Nostro Senyor... Desgraciadament lo que ha estat ha estat, i lo que ha de venir vindrà. Ara has començat amb un, d'ama-gat; darrera d'aquest en vindran d'altres; i quan agis sigut d'una dotzena, seras de tota la vila. Ja'm sembla que't veig quan totes les persones de bé s'apartaran de tu com d'una ròssa morta; i si una 't mira fit a fit no li podras aguantar la mirada. Ja se t'ha acabat l'endreçar-te 'ls diumenges per anar a missa, i després a ballar tota bonica.

En un recó de miseria t'aniras a amagar, entremig dels esguerrats, dels que van a captar. I si algun dia Déu te perdona al cel, lo que es a la terra, maleïda...

MARTA

Valdria més que us encomanessiu a Déu. Encara goseu carregar-vos amb més pecats, en aquests moments?

VALENTÍ

Ah! Tu, mala arcabota! Al menos pogués deixar-me anar sobre la teva carcassa, que ja n' quedaria ben perdonat de tots els pecats!

MARGUERIDETA

Valentí, estic passant les penes de l'infern.

VALENTÍ

Prou ploralles, te dic! La pitjor mort me la vas donar tu quan te vas deixar desonrar. Jo ara me'n vaig a dormir i a presentar-me davant de Déu amb el cap ben alt, com a bon soldat...

(Mor.)

QUADRO SETÈ

La Catedral. Ofici cantat amb acompanyament d'orgue. Se veu la Marguerideta entremig de la gent. El Mal Esprit, darrera d'ella, diu:

EL MAL ESPRIT

Quina altra cosa que era, Marguerida,
llavors que tu, encar plena d'ignocència,
t'acostaves aquí a tes devocions;
i en aquell xiquet llibre d'anâ a missa,
mig per joguina i mig per reverència,
confegies oracions.

Marguerida! Estas distreta
perquè dintre del teu cor
hi ha una grossa malifeta.

Pregues per l'ànima de ta mare, morta
de tanta pena com li has fet passar?

I de qui es la sang que hi ha al llindar
de la teva porta?

Què es això que se't mou en les entranyes,
anunci dolorós

de quelcom que ja neix enguniós?

MARGUERIDETA

Ai, ai! Déu meu! Els pensaments me
maten!

CHOR

Dies iræ, dies illa, solvet sæclum in favilla.

(Toca l'orgue.)

EL MAL ESPRIT

L'ira de Déu ve, — les trompetes sonen,
les tombes tremolen — i el teu cor també.
El teu cor s'aixeca — de la pau de mort
per anâ a les flames, — a un patir més fort.

MARGUERIDETA

Jo no sé què m'passa, — el cor se'm desfà...
Aquests cants m'ofeguen... — Me'n voldria
[anâ.

CHOR

*Judex ergo cum sedebit
Quidquid latet aparebit
Nil inultum remanebit.*

(Toca l'orgue.)

MARGUERIDETA

Ai! Aquestes voltes... aquests pilans... ai!
m'estrenyen... m'ofeguen... Aire! aire!
[espai!

EL MAL ESPRIT

No demanis aire:
amaga-t aquí,

ja que la gran culpa
 no's pot escondi.
 Aire, llum, vols dû?
 Ai! Pobra de tu!

CHOR

*Quid sum miser tunc dicturus
 Quem patronum rogaturus,
 Cum vix justus sit securus?*

EL MAL ESPRIT

Tots els sants i santes
 s'aparten de tu.
 Les mans t'enretiren
 amb orror, els purs.
 Ai! Pobra de tu!

CHOR

Quid sum miser tunc dicturus?

MARGUERIDETA

(a una dòna del seu costat)

Escolti... Ai!... Assistència!

(Cau en basca.)

QUADRO VUITÈ

Presó. La Marguerideta ajeguda en un jaç de palla. Se sent una cantarella de criatura.

MARGUERIDETA

La mare m'ha matat,
el pare m'ha menjat;
la meva germaneta
s'endua la caçola,
i ha llençat els òssos en un reconet.
M'he tornat un aucellet...
Vola, vola, vola, vola...

ENRIC (*obrint la porta*)

Que poc s'ho pensa que l'aimat la mira
i escolta 'l dring de les cadenes i el cruixir
de la palla!

MARGUERIDETA

(*volent-se amagar en el jaç*)

Ai, ai! Ja vénen! Quina mort més
amarga!

ENRIC

Calla, calla: vinc per deslliurar-te.

MARGUERIDETA

(arrossegant-se cap an ell)

Si ets ome, tingues pietat de mi.

ENRIC

No cridis, que despertaras l'escarceller.

*(Li vol desfer les cadenes.)*MARGUERIDETA *(agenollant-se)*

Ai! Es el butxí. Qui t'ho ha dit que'm vinguessis a cercar a mitja nit? No hi ha prou temps d'aquí al matí? *(S'aixeca.)* Tant jove que sóc, tant jove, i aver de morir! I també he sigut ermosa: això 'm va perdre. L'amic m'era sempre aprop: ara es lluny! La corona desfeta, les flors escampades... No m'agafis tant fort! Tén compte! Què t'he fet jo? Si no t'he vist en ma vida!

ENRIC

Oh! Això no's pot resistir!

MARGUERIDETA

Es dir que ja estic en el teu poder! Doncs deixa-m donar mamar al nen, al menos. Tota la nit l'he tingut al braç. Me l'han pres per dar-me torment, i després diuen que jo l'he mort. Mai més podré tenir

alegria. M'han tret una cançó que diu que acaba igual que una altra de molt vella. Què volen dir amb això?

ENRIC (*agenollant-se*)

Aquí tens el teu estimat, que ve a deslliurar-te de tant de mal.

MARGUERIDA (*agenollant-se*)

Sí, agenollem-nos per encomanar-nos als sants. Veus? Aquí baix d'aquesta escala, al peu de la porta, ronca l'infern. El mal esprit, amb una furia horrorosa, fa un soroll!

ENRIC (*criçant*)

Marguerida! Marguerida!

MARGUERIDETA (*amb atenció*)

Aquesta era la veu de l'estimat. Ont es? Jo l'he sentit com me cridava. Ja sóc lliure! Vès qui m deté? Corro a penjar-me-li al coll, a dormir damunt del seu pit. Deia: «Marguerida!», desde allà la porta. Entremig del soroll de l'infern i els udols, jo l'he conegut, jo l'he conegut, aquell parlar tant dolç!

ENRIC

Sóc jo...

MARGUERIDA (*abraçant-lo*)

Tu? Torna-m'ho a dir? Sí que'u es! Sí que'u es! Adeu, dolor! Adéu, presó! Adeu-siau, cadenes! Sí que'u es! Véns per salvar-me? Doncs ja estic salvada. Mira: ja som en aquell carrer ont ens varem trobar la primera vegada. Ai! Ara som en aquell jardí tant bonic, que t'hi anava a esperar amb la senyora Marta...

ENRIC (*estirant-la*)

Vine, vine...

MARGUERIDETA

Espera-t. M'agrada estar on tu ets.
(*L'abraça.*)

ENRIC

Corre! Si no cuitem ens en penedirem.

MARGUERIDETA

Què es això? Ja no sabs besar? Amic: tant poc temps que no'ns veiem i ja no te'n recordes, de besar? No sé: estic penjada del teu coll i'm sembla que auria d'estar més contenta... Abans, quan me parlaves i me besaves... ai!... me semblava que era al cel, i tu m'abraçaves com si'm volguessis aixafar. Fes-me un petó, o sinó te'l faig

jo! (*L'abraça.*) Oh! Quins llavis més frets i muts! Què s'ha fet aquell amor? Qui me l'ha pres?

ENRIC

Vine, filla, vine! Fes un esforç! T'estimo més que mai! Però vine amb mi: t'ho demano...

MARGUERIDETA

Però, ets tu? Ja n'estas ben segur?

ENRIC

Sí, dòna, sí! Vine...

MARGUERIDETA

Tu m deslliures i m tornes a voler amb tu; però, com es que no t'orroritzes de mi? Ja'u sabs bé a qui deslliures?

ENRIC

Vine, vine! La nit passa...

MARGUERIDETA

Mira que he mort la mare i he ofegat el nen. No era de tots dos? De tu també, oi? Ets tu? Dóna-m la mà... No es un somni, això? La teva mà tant estimada! Però no sé què i tens: me sembla que i tens sang... Oh!

Què has fet? Desa l'arma! Per l'amor de Déu amaga-la!

ENRIC

Deixa-u estar, lo passat! Me cuides a matar!

MARGUERIDETA

Ah! No, això sí que no: tu has de quedar viu per lo que't diré. Te vui dir lo de les sepultures... Tu te n'has de cuidar... demà mateix... La mare al millor indret... i al costat el meu germà... A mi, una mica apartada... però no gaire, perxò!... I el petit me'l posaras al pit, al pit dret... I ningú més amb mi... Estar al teu costat, ben apretada amb tu... Era una delícia... Però ara no aniria bé això: me semblaria que'i estic per força, que m'empenys enfòra... I que es extrany! Ets tu mateix, i sembles tant bo!...

ENRIC

Ho veus, dòna? Sí, vine...

MARGUERIDETA

A fòra?

ENRIC

Sí, a la llibertat.

MARGUERIDETA

No, a fòra no: hi ha la sepultura. La

mort m'està espiant. No, vine: d'aquí a l'etern repòs no hem de fer cap més pas. Te'n vas, Enric? Ai! Si pogués jo...

ENRIC

Sí que pots! Vulga-u no més: la porta es oberta.

MARGUERIDETA

¿ No, no: no puc sortir jo. No'i ha esperança per mi. Què'n treuria de fugir? I a fòra totom mira... I es tant trist aver d'anar demanant caritat, i més tenint la consciencia tant negra! Aver d'anar per terres extranyes... I, després, m'agafarien!

ENRIC

Jo aniré amb tu.

MARGUERIDETA

Corre, corre, salva la pobra criatura! Corre, pel camí, rec amunt, allà a la vora, endins del bosc, a l'esquerra, a la resclosa, a la bassa d'aigua... Agafa-la, corre! No'u veus com se vol alçar? Mira com se debat! Salva-la! Salva-la!

ENRIC

Retorna-t!... Uns quants passos... i ets lliure.

MARGUERIDETA

Al menos aguessim passat la montanya, ja! Mira: la mare seu al pedriç... (Ai! Tinc un fret aquí a les arrels dels cabells!) La mare seu al pedriç i fa així, fa així (*imitant bacaines*) amb el cap: sembla que saludi... o que signi alguna cosa; però no: el cap li pesa, el cap li pesa. Dorm, i més dorm, i de tant dormir, després, no's desperta més. Mentre ella dormia, nosaltres ens divertiem. Allò sí que era un bon temps!

ENRIC

Ja que no valen precés ni reflexions, te faré seguir per força.

(*L'estira.*)

MARGUERIDETA

Deixa-m estar! No·u puc sofrir, jo, res per força! No m'agafis d'aquesta manera tant rabiosa! Massa que t'ho he dat tot sempre de bon grat...

ENRIC

Filla meva, cuita, que's fa de dia...

MARGUERIDETA

Ja's fa de dia? Ja ve l'últim dia. Avui les

bodes. No'n diguis a ningú que ja has estat a casa de bon matí. Ai! La corona! Que aviat s'ha passat! Encara 'ns tornarem a veure; però no al ball, oi? Mira quanta generació! Quines empentes! Però no diuen res... No'i caben: la plaça, els carrerons, tot es ple. Sents? Una campana. Ai! Com me lliguen i 'm malmeten!... Ja sóc a dalt... Ai! La ganiveta que'm cau a sobre talla 'l coll de totom... Ara tot el món està quiet com una fossa.

ENRIC

Ni mai que agés nascut!

(Surt el Company per l'escala d'avall.)

EL COMPANYY

Au! Si no, estem perduts! Que tant dubte i retard i no fer res! Els cavalls fri-sen... Se fa de dia...

MARGUERIDETA

Qui es aquest que ha sortit de sota terra? Es ell! es ell! Treu-lo! Què 'i vol, en aquest lloc sagrat? Ve per mi!

ENRIC

Vine! Has de viure.

MARGUERIDETA

Justicia de Déu, ja m'he donat a tu!

EL COMPANYY (*a l'Enric*)

Vine! Si no, us deixo a tots dos al mig del fang.

MARGUERIDETA

Pare! Sóc teva! Salva-m! Angels, cort celestial, poseu-vos al meu voltant per defensar-me! Enric! Me fas feresa!

(*Mor.*)

EL COMPANYY

Ja ha donat son compte...

UNA VEU DE L'ALTURA

Salvada!

EL COMPANYY (*a l'Enric*)

Tu, amb mi!

(*Se'n van.*)

UNA VEU (*perdent-se*)

Enric!... Enric!...

FI

OBRES DE VENDA
EN LA
LLIBRERIA «L'AVENÇ»

DE JACINTO VERDAGUER

	Ptas.
Jesús de Nazareth	1
Flors del Calvari.	3
La Mellor Corona	3
En paper de fil	6
Corpus Christi.	1'50
En paper de fil	3
Eucaristiques	5
En paper de fil	10
Rondalles	3
En paper de fil	6
Discursos	2
En paper de fil	4
Al Cel	2
Viatges	0'50
Excursions.	0'50
Flors de Maria	0'50
Diari d'un pelegrí a Terra Santa	0'50
Prosa florida	0'50
Folk-lore	1
En paper de fil	2
Cantic dels Cantics, precedit d'Els Jardins de Salomó	1
En paper de fil	2
Colom, seguit de Tenerife	1
En paper de fil	2
Perles del «Llibre d'Amic e d'Amat», den Ramon Lull	1
En paper de fil	2